

گزارش تفصیلی

درسگفتار زیست‌شهرهای نوین مولد

جلسه سوم

ماجرای شهرسازی در جهان

موضوع: چکیده‌ای از روند تحولات شهرسازی و معماری از دوره پیشاشهرسازی تا پسایست مدرنیسم

مدرس: جناب آقای دکتر محمد صالح شکوهی

مروری بر سیاست‌های شهرسازی و مسکن در جهان

آغاز تحولات

هم‌زمان با انقلاب صنعتی در اروپا، شهرها نیز دچار تحولات مهمی شدند. بورگ به سیتی تغییر کرد و ماشین به شهر اضافه شد. همین تغییرات آرام آرام مقیاس حرکت و فضا را تغییر داد و جهان با پدیده‌ای به نام «شهر ساخت صنعت» مواجه شد.

دوره پیشاشهرسازی

در طرف مقابل جریان‌های مختلفی به نقد این نوع از شهر پرداختند و سیاست‌های منجر به وضعیتی که فقر را ازدیاد بخشیده و بهداشت و محیط زیست را از بین می‌برد، مورد انتقاد جدی قرار دادند. این جریان‌های منتقد را می‌توان دوره پیشاشهرسازی نامید و به دو جریان کلی «ترقی‌گرا» و «فرهنگ‌گرا» تقسیم کرد.

جریان ترقی‌گرا

جریان ترقی‌گرا بهبود و اصلاح وضعیت را در به کار گرفتن بیشتر صنعت و پیشرفت آن جستجو می‌کردند. اما جریان فرهنگ‌گرا بازگشت به گذشته را به عنوان راه حل این چالش یا بحران در نظر می‌گرفت. منظور از بازگشت به گذشته نیز رجوع به گذشته‌ای بوده که هنوز شهرها صنعتی نشده بودند.

توجه دولت‌ها در آن دوره به جریان ترقی‌گرا معطوف شد و برای پیشرفت صنعت برنامه ریخته و از ایده‌های ترقی‌گرایان حمایت کردند. ترقی‌گرایان نیز آرمان شهرهای خود را در قالب رمان و قصه و... به دولت و جامعه عرضه می‌کردند و سوسیالیسم تخیلی از همینجا اوج گرفت.

دغدغه‌های ترقی‌گرایان

دغدغه‌های اصلی ترقی‌گرایان را می‌شود در موضوع کار، تولید صنعتی مسکن، راه انداختن چرخ زندگی مردم با اقتدار حکومت، بهداشت، پهنه‌بندی و ارائه نوعی معماری مبتنی بر اشکال منظم و شطرنجی بافت شهری، ابزار تولید دیدن شهر و... دید. در این میان دغدغه پهنه‌بندی که تفکیک فضاها به صورت تخصصی قائل بود و محیطی را برای کار، محیطی را برای استراحت و محیطی را برای تفریح در نظر می‌گرفت

در نقشه و نوآوری نگاه
نهادهای آینه

شکل عینی پیدا کرد و چون این جریان، به ورود دولت در این عرصه اعتقاد داشت، سیاستمداران از ایده‌های آنها حمایت جدی کردند.

❖ دوره شهرسازی

سپس هم‌زمان با آغاز قرن بیستم، **شهرسازی به عنوان یک دانش** قوام خود را پیدا کرد و عصر شهرسازی آغاز شد. در این دوره ایده‌های مختلفی برای شهرسازی عنوان شد که یکی از آنها ایده‌ی شهرخطی بود که با نفی مرکزیت برای شهر درصدد ایجاد فضایی عادلانه و بدون تبعیض برای عموم شهروندان بود. البته این ایده در مقیاس بسیار محدود و اندکی اجرا شد و پس از اجرا نیز دوام چندانی نیاورد و از حالت خطی خارج گردید و پیرامون آن خط، خانه‌های بسیاری ساخته شد و به شکل مرسوم درآمد.

❖ دوره مدرنیسم

در ادامه نیز ما وارد عصر مدرنیسم می‌شویم. در این دوره چون معماری را سازنده سبک زندگی می‌دانند، معمارها در راس هرم قدرت قرار می‌گیرند. سپس مهندسان مختلف و تفکیک شده و پیشرفت ماشین به کمک آنها می‌آیند و شهرهای مدرن متولد می‌شوند.

▼ ایده‌های مدرنیست‌ها

مدرنیست‌ها از ایده‌های فراوانی برخوردار بودند که سعی در پیاده‌سازی آنها از طریق دولت‌ها و سرمایه‌داران داشتند. «استانداردسازی»، «حذف تزئینات و ناب‌گرایی»، «تبعیت فرم از عملکرد و استفاده از تکنولوژی‌های جدید مانند بتن آرمه که به آسمان خراش‌سازی کمک می‌کند»، «تفکیک فضاها که به محل خواب شدن خانه انجامید» و... از جمله ایده‌های مدرنیست‌ها بودند.

در نگاه مدرنیست‌ها، خیابان فاضلاب شهری و صرفاً محلی برای عبور قلمداد شد نه مکانی برای اجتماع یا ملاقات کردن و ... اینگونه بود که شعار «خانه ماشین زندگی است» و سپس «خانه سلول است» سر داده شد و عینیت یافت.

❖ لوکوربوزیه

از جمله شخصیت‌های معمار مدرن که اهمیت وافری دارد لوکوربوزیه است که هرچند ابتدا مورد بی‌مهری قرار گرفت اما پس از تدوین نظریات جریانی که رهبری‌شان می‌کرد، به **یک الگوی مهم در معماری بدل شد**. او با ایده «شهر معاصر» و «شهر درخشان» و همچنین دولتی دیدن ساختن شهر و مسکن، به نقطه‌ی عطفی در تاریخ شهرسازی تبدیل شد.

❖ دوره پست مدرنیسم

پس از تجربه‌ی معماری مدرن، آسیب‌های فراوانی گریبان‌گیر جامعه شد و سپس نقدها آغاز گردید. دوره پست مدرنیسم که با شک در قطعیت آغاز به کار کرده بود، در حوزه معماری نیز به دنبال ایجاد ساختارهای متناسب با خود بود. در این دوره نگاه‌های آرمان شهری و متمرکز، به نگاه‌های غیرمتمرکز و ضدآرمان شهری رسید.

❖ دوره پسامدرنیسم

پس از دوره پست مدرنیسم نیز دوره پسا پسامدرنیسم نیز رقم خورد که به نحوی مواجهه نقادانه گذشته داشت. هرچند برخی این دوره را امتداد همان مدرنیسم و پدید آمدن مد دیگری می‌دانند.

❖ ایده زیست‌شهرهای نوین مولد

اما آنچه که اهمیت دارد این است که در بسیاری از نقاط دنیا، معماری و شهرسازی در حال یافتن نسخه‌های منطبق با بوم خود بوده تا بتواند از این طریق جلوی آسیب‌های فرهنگی، اجتماعی و زیست‌محیطی را بگیرد. الگوهایی نیز در سطح جهان تولید شده و در ایران نیز ایده‌ی زیست‌شهرهای نوین مولد در صدد رسیدن به یک الگوی متناسب با ارزش‌ها و بوم خود است.